

อุปลักษณเชิงมนโตนัศนแสดงอารมณ์เกลียดของผูใชภาษาไทยในสื่อสังคมออนไลน์ Conceptual Metaphors of the Emotion of Hate among Thai Social Media Users

สุวัตรชัย คชเพต (Suwatchai Khotchaphet)¹

Received: August 13, 2025

Revised: September 29, 2025

Accepted: November 14, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเภทและกระบวนการถ่ายทอดความหมายของอุปลักษณเชิงมนโตนัศนที่ใชแสดงอารมณ์เกลียดในภาษาไทย โดยเก็บข้อมูลจากแพลตฟอร์มออนไลน์ Twitter/X และ Pantip.com จำนวน 1,967 ข้อความ และวิเคราะห์ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชาน ผลการวิจัยพบอุปลักษณเชิงมนโตนัศน 9 ประเภท โดย 3 ประเภทที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ อารมณ์เกลียด คือ วัตถุ อารมณ์เกลียด คือ สิ่งมีชีวิต และอารมณ์เกลียด คือ น้ำ ซึ่งมนโตนัศนทั้ง 9 ประเภทนี้ สามารถจัดเป็นกลุ่มหลักได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพลังงานภายนอก กลุ่มสภาวะภายใน กลุ่มโครงสร้างและการกระทำ และกลุ่มมลทินทางศีลธรรม ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า ผูใชภาษาไทยรับรู้อารมณ์เกลียดว่าเป็นสภาวะที่อันตราย โดยเป็นวัตถุซึ่งสร้างภาระเป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถเติบโตและกระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และเป็นพลังธรรมชาติที่ควบคุมได้ยาก เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นพบว่า อุปลักษณแสดงอารมณ์เกลียดมีระบบมนโตนัศนร่วมกับอุปลักษณแสดงอารมณ์ในด้านลบอื่น ๆ แต่มีความโดดเด่นในฐานะอารมณ์ที่จริงจังและหนักหน่วงมากกว่า โดยสรุปงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าอุปลักษณไม่ได้เป็นเพียงโวหารทางภาษา แต่เป็นกลไกสำคัญทางปริชานที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดที่ซับซ้อนของผูใชภาษาไทยในการสร้างความหมายให้กับอารมณ์เกลียด

คำสำคัญ: อุปลักษณเชิงมนโตนัศน, อารมณ์เกลียด, ภาษาไทย, ภาษาศาสตร์ปริชาน, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

This research aimed to analyze the types and mapping processes of conceptual metaphors used to express the emotion of hate in the Thai language. Data were collected from the online platform Twitter/X and Pantip.com, comprising 1,967 messages, and were analyzed using a cognitive linguistics approach. The results revealed nine types of conceptual metaphors, with the three most frequent being [HATRED IS AN OBJECT], [HATRED IS A LIVING BEING], and [HATRED IS WATER]. These nine concepts could be organized into four core thematic groups: External Forces, Internal States, Structures and Actions, and Moral Impurity. The analysis indicated that Thai speakers conceptualized hate as a dangerous state-an object that imposed a burden, a living being that can grow and act independently, and a natural force that was difficult to control. In comparison with other research, it was found that metaphors of the emotion of hate shared a conceptual system with metaphors of other

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Thai Language Major, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

negative emotions but were distinguished as representing a more serious and intense emotion. In conclusion, this research demonstrated that metaphors were not merely a rhetorical device, but a key cognitive mechanism that reflected the complex conceptual system of Thai speakers in constructing meanings for the emotion of hate.

Keywords: Conceptual Metaphor, Emotion of Hate, Thai Language, Cognitive Linguistics, Social Media

บทนำ

คำว่า “เกลียด” เป็นอารมณ์ความรู้สึกที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้นิยามว่า “ชัง รังเกียจมาก ไม่ชอบจนรู้สึกไม่อยากจะเห็น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 145) ซึ่งในทางจิตวิทยาถือเป็นอารมณ์ที่ซับซ้อนและรุนแรง และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรม (American Psychiatric Association, 2022) ดังนั้น การทำความเข้าใจนิทัศน์ที่มนุษย์มีต่ออารมณ์เกลียดผ่านการใช้ภาษาจึงสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดที่มนุษย์มีต่ออารมณ์นี้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่หลักในการแสดงออกทางอารมณ์

หนึ่งในเครื่องมือสำคัญทางภาษาศาสตร์ปริชาณคือ อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ซึ่งเป็นกลไกที่มนุษย์ใช้ทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมผ่านการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและคุ้นเคย (Lakoff & Johnson, 1980; Kövecses, 2002) อุปลักษณจึงไม่ใช่เป็นเพียงโวหารทางภาษา แต่เป็นสิ่งที่สะท้อนระบบความคิดและประสบการณ์ทางอารมณ์ของผู้ใช้ภาษาโดยตรง ดังที่ Kövecses (2000; 2004) ได้ชี้ให้เห็นว่า การเปรียบเทียบอารมณ์โกรธเป็นความร้อน หรือความสุขเป็นแสงสว่างนั้น ล้วนสะท้อนมโนทัศน์พื้นฐานที่มนุษย์มีต่ออารมณ์เหล่านั้น เช่น ในภาษาอังกฤษ อุปลักษณ [ความโกรธ คือ ความร้อน] ปรากฏในรูปภาษาอย่าง He was **boiling** with anger. (เขากำลังโกรธจัด) และอุปลักษณ [ความสุข คือ แสงสว่าง] ปรากฏในรูปภาษาอย่าง He **brightened** up. (เขาดูหน้าตาสดใสขึ้น) ซึ่งการใช้คำว่า “boiling” และ “brightened” ในภาษาอังกฤษแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบและเชื่อมโยงระหว่างอารมณ์กับประสบการณ์ทางกายภาพอย่างชัดเจน

ในบริบทของภาษาไทย มีงานวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันบทบาทของอุปลักษณในการสื่อสารอารมณ์ โดยมีการศึกษาครอบคลุมอารมณ์หลากหลายประเภท อาทิ กลุ่มอารมณ์เชิงบวก เช่น ความรัก (กรกต กลิ่นเดช และณรงค์กรรณ รอดทรัพย์, 2562; กรกนถ รัมมะอัคร, 2556) และความสุข (นันทน์ภัส อยู่ประยงค์, 2553) ไปจนถึงกลุ่มอารมณ์เชิงลบ เช่น ความโกรธ (ศุภชัย ต๊ะวิชัย, 2550) ความโศกเศร้า (ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์, 2561) ความเบื่อ (ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์, 2557) และความเครียด (วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ, 2566) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของอุปลักษณในการทำความเข้าใจประสบการณ์ทางอารมณ์ของคนไทย

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่า การวิเคราะห์อุปลักษณเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์เกลียดในภาษาไทยยังไม่ได้ได้รับการศึกษาอย่างเจาะจงมากนัก ทั้งที่เป็นอารมณ์ที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม อีกทั้งงานวิจัยในอดีตมักเน้นข้อมูลจากสำนวนหรือวรรณกรรม ซึ่งอาจไม่สะท้อนพลวัตของภาษาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่เผยให้เห็นการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเป็นธรรมชาติและทันสมัย

ด้วยเหตุดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเภทของอุปลักษณเชิงมโนทัศน์อารมณ์เกลียดที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้ภาษาไทย และ 2) วิเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบและกระบวนการถ่ายทอดความหมายที่สะท้อนถึงการรับรู้มโนทัศน์อารมณ์เกลียดในบริบทไทย โดยผู้วิจัย

คาดว่าผลการวิจัยนี้จะช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ในสาขาภาษาศาสตร์ปริชานและเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เกลียดชัง

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้อาศัยแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) ซึ่งมองว่า อุปลักษณ์ไม่ใช่เป็นเพียงโวหารทางภาษาแต่เป็นกลไกพื้นฐานทางปริชานในการทำความเข้าใจโลก ดังนั้น ทฤษฎีหลักที่ใช้คือ ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ (conceptual metaphor theory) ของ Lakoff and Johnson (1980) ซึ่งเสนอว่า มนุษย์ทำความเข้าใจมนทัศน์เชิงนามธรรม (มนทัศน์ปลายทาง) เช่น อารมณ์ ผ่านการเปรียบเทียบและถ่ายโยงความหมายจากประสบการณ์เชิงรูปธรรม (มนทัศน์ต้นทาง) ทำให้รู้ภาษาที่ใช้อธิบายอารมณ์สะท้อนถึงโครงสร้างระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา

นอกจากนี้ การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดสำคัญอีกสองประการ คือ 1) ทฤษฎีต้นแบบ (prototype theory) (Rosch, 1973; Wierzbicka, 1992) ซึ่งจะช่วยให้สามารถนิยามและคัดเลือกข้อมูลอารมณ์ผ่าน “สถานการณ์ต้นแบบ” แทนการยึดติดกับคำศัพท์ได้ และ 2) หลักการสร้างรูป (embodiment) (Gibbs, 2006) ที่อธิบายว่ามนทัศน์ต้นทางของอุปลักษณ์อารมณ์จำนวนมากไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเลื่อนลอย แต่มีที่มาจากปฏิกิริยาทางสรีรวิทยาที่เป็นสากลของมนุษย์ อาทิ ผู้ใช้ภาษาอังกฤษมีมนทัศน์ที่เปรียบเทียบ “ความโกรธเป็นไฟ” [ANGER IS FIRE] ดังเห็นได้จากสำนวน “He was **breathing fire**.” ซึ่งสื่อถึงอารมณ์โกรธจัดอย่างรุนแรง มนทัศน์นี้จึงเชื่อมโยงกับความรู้สึกร้อนในร่างกายที่เกิดจากการหายใจที่รุนแรง หรือการระเบิดอารมณ์คล้ายการลุกไหม้ของไฟ

สำหรับบริบทภาษาไทย มีงานวิจัยจำนวนมากที่ได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดนี้เพื่อศึกษาอารมณ์หลากหลายประเภท เช่น อารมณ์โกรธ (ศุภชัย ต๊ะวิชัย, 2550) อารมณ์โศกเศร้า (ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์, 2555) ความทุกข์ (ธนพล เอกพจน์ และวิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2557) รวมถึงอารมณ์เชิงบวกอย่างความรัก (กรกต กลิ่นเดช และณรงค์กรรณ รอดทรัพย์, 2562) และความสุข (นันทน์ภัส อยู่ประยงค์, 2553) งานวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงระบบอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์ซึ่งมีแบบแผนในภาษาไทย โดยมีแบบแผนร่วมที่น่าสนใจ คือ การมองอารมณ์เชิงลบที่รุนแรงในฐานะพลังธรรมชาติอันตราย เช่น “โกรธเป็นพินเป็นไฟ” หรือภาวะที่หนักอึ้งดังสำนวน “**แบกรับความทุกข์**” เป็นต้น ในขณะที่อารมณ์เชิงบวกมักถูกเปรียบเปรยกับความสว่างหรือการเคลื่อนที่ขึ้นสู่ที่สูง เช่น “**ใจฟู**” หรือ “**สุขจนตัวลอย**” เป็นต้น

จากการสำรวจวรรณกรรมพบว่า “อารมณ์เกลียด” ยังเป็นมนทัศน์ที่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างเจาะจงมากนักเมื่อเทียบกับอารมณ์ด้านลบอื่น ๆ ในภาษาไทย อีกทั้งการศึกษาส่วนใหญ่มักอาศัยข้อมูลจากคลังข้อมูลแบบเดิม เช่น วรรณกรรม บทเพลง เป็นต้น ทำให้การวิเคราะห์มนทัศน์ดังกล่าวในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์อุปลักษณ์อารมณ์เกลียดในบริบทสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสำรวจว่า มนทัศน์ของอารมณ์เกลียดนั้นจะมีแบบแผนที่สอดคล้อง แตกต่าง หรือช่วยเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับระบบมนทัศน์อารมณ์เชิงลบในภาษาไทยที่มีอยู่เดิมให้สมบูรณ์ขึ้นได้อย่างไร

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่มุ่งวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ (conceptual metaphor) ของ “อารมณ์เกลียด” ที่ปรากฏในภาษาไทยบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. การออกแบบการวิจัยและกรอบแนวคิด

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพโดยมีทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor theory) ของ Lakoff and Johnson (1980) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์การถ่ายโยงความหมาย (mapping) จากมโนทัศน์ต้นทาง (source domain) ไปยังมโนทัศน์ปลายทาง (target domain) คือ “อารมณ์เกลียด”

2. การกำหนดเกณฑ์และการคัดเลือกข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยให้เกณฑ์การคัดเลือกคำแสดงอารมณ์เกลียด ด้วยการหาคุณสมบัติที่เป็นต้นแบบของอารมณ์เกลียด โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีต้นแบบของ Rosch (1973) และแนวคิดเรื่องสถานการณ์ต้นแบบและปฏิกิริยาต้นแบบของ Wierzbicka (1992) เพื่อสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกคำแสดงอารมณ์เกลียดในภาษาไทย ซึ่งมีสถานการณ์ต้นแบบและปฏิกิริยาต้นแบบ ดังนี้

“สภาวะที่บุคคล (ก) รับรู้ว่าบุคคล (ข) หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้กระทำการบางอย่างที่เลวร้ายอย่างยิ่ง อันเป็นเหตุให้บุคคล (ก) เกิดความคิดเชิงลบอย่างรุนแรงต่อ (ข) รู้สึกรังเกียจและไม่ต้องการเกี่ยวข้องหรือเข้าใกล้ และอาจปรารถนาให้สิ่งไม่ดีเกิดขึ้นกับฝ่ายนั้น”

2.2 นำผลที่ได้จาก 2.1 มาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะได้คุณสมบัติที่เป็นต้นแบบสามารถที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคำที่จัดอยู่ในหมวดหมู่ของอารมณ์เกลียดได้ หลังจากนั้นนำคุณสมบัติที่เป็นต้นแบบมาใช้ในการคัดเลือกคำแสดงอารมณ์เกลียด หากพบรูปภาษาใดที่มีคุณสมบัติร่วมกันกับคุณสมบัติที่เป็นต้นแบบ ผู้วิจัยถือว่า คำนั้นเป็นคำแสดงอารมณ์เกลียด ซึ่งในงานวิจัยนี้พบคำแสดงอารมณ์เกลียด ตัวอย่างเช่น “เกลียด” “ซัง” “รังเกียจ” “โกรธแค้น” “ขยะแขยง” “สาปแช่ง” “เบื่อหน่ายมาก” เป็นต้น นอกจากนี้ หากไม่มีคำแสดงอารมณ์เกลียด แต่ในบริบทมีการกล่าวถึงความหมายเป็นนัยหมายถึงอารมณ์เกลียด ผู้วิจัยจะนำรูปภาษาดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมด้วย

3. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยรวบรวมจาก 2 แพลตฟอร์ม คือ Twitter/X และ Pantip.com ระหว่างวันที่ 1 มกราคม-30 มิถุนายน พ.ศ. 2568 และกำกับด้วยรหัสอ้างอิงโดยใช้รูปแบบ (TW#หมายเลข) และ (PN#หมายเลข) เพื่อแสดงตัวอย่างและแหล่งที่มาของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ผ่านการคัดเลือกแล้วจะถูกนำมาวิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ โดยใช้ระเบียบวิธีระบุอุปลักษณ์ (Metaphor Identification Procedure: MIP) ของ Pragglejaz Group (2007) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 4.1 อ่านเพื่อทำความเข้าใจความหมายตามบริบท
- 4.2 ระบุนวณภาษาที่อาจเป็นอุปลักษณ์
- 4.3 พิจารณาความหมายพื้นฐาน (basic meaning)
- 4.4 ตัดสินว่าความหมายตามบริบทแตกต่างจากความหมายพื้นฐานหรือไม่
- 4.5 ระบุนวณและจัดกลุ่มอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ โดยเชื่อมโยงหน่วยภาษาอุปลักษณ์ที่พบเข้ากับมโนทัศน์ต้นทางและปลายทาง (เช่น [อารมณ์เกลียด คือ วัตถุ]) และจัดกลุ่มอุปลักษณ์ที่มีมโนทัศน์เดียวกันไว้ด้วยกัน
- 4.6 วิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยการนับความถี่และคำนวณค่าร้อยละของอุปลักษณ์แต่ละประเภท พร้อมทั้งวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่ออธิบายว่าผู้ใช้ภาษาไทยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์เกลียดผ่านอุปลักษณ์เหล่านั้นอย่างไร

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ถ้อยคำที่แสดงออกถึงอารมณ์เกลียดในภาษาไทยจากแพลตฟอร์ม Twitter/X และ Pantip.com จำนวนทั้งสิ้น 1,967 ข้อความ พบว่า อารมณ์เกลียดถูกมโนทัศน์และถ่ายทอดผ่านอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 9 ประเภทหลัก ดังนี้

1. ประเภทของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่ใช้แสดงอารมณ์เกลียดในภาษาไทย

วัตถุประสงค์ข้อแรกของการวิจัยนี้คือเพื่อศึกษาประเภทของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่ใช้แสดงอารมณ์เกลียดในภาษาไทย จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อารมณ์เกลียดถูกรับรู้และสื่อสารผ่านมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 9 ประเภทหลัก ดังตาราง 1

ตาราง 1

สรุปความถี่ของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์เกลียดในภาษาไทย

ลำดับ ที่	ประเภทอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor)	ความถี่ (จำนวนข้อความ)	ร้อยละ (%)
1	อุปลักษณ์วัตถุ (object metaphor)	817	41.53
2	อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต (living being metaphor)	530	26.94
3	อุปลักษณ์น้ำ (water metaphor)	477	24.25
4	อุปลักษณ์สิ่งปลูกสร้าง (building metaphor)	52	2.64
5	อุปลักษณ์พื้นที่ปิดล้อม (enclosed space metaphor)	39	1.98
6	อุปลักษณ์ไฟหรือความร้อน (fire/heat metaphor)	22	1.12
7	อุปลักษณ์ของเหลว (liquid metaphor)	13	0.66
8	อุปลักษณ์สงคราม (war metaphor)	10	0.51
9	อุปลักษณ์ความสกปรก (dirt/filth metaphor)	7	0.36
รวม		1,967	100

จากตาราง 1 เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การแสดงออกซึ่งอารมณ์เกลียดในภาษาไทยถูกใช้ด้วยอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ 3 ประเภทหลัก โดย อุปลักษณ์วัตถุ (object metaphor) ปรากฏบ่อยครั้งที่สุดอย่างมีนัยสำคัญถึง 817 ข้อความ (41.53%) สะท้อนว่าผู้ใช้ภาษาไทยมีแนวโน้มหลักในการรับรู้อารมณ์เกลียดในฐานะสิ่งที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้ รองลงมาคือ อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต (living being metaphor) (530 ข้อความ 26.94%) และ อุปลักษณ์น้ำ (water metaphor) (477 ข้อความ 24.25%) เมื่อพิจารณารวมกัน อุปลักษณ์สามประเภทแรกนี้มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 92.73 ของข้อมูลทั้งหมด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเด่นชัดของมโนทัศน์เหล่านี้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์เกลียด ขณะที่อุปลักษณ์ประเภทอื่น ๆ แม้จะมีความถี่น้อยกว่า แต่ก็เผยให้เห็นถึงมิติการเปรียบเทียบของประเภทอุปลักษณ์ที่มีความหลากหลาย ซึ่งช่วยเติมเต็มความเข้าใจมโนทัศน์อารมณ์เกลียดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. การวิเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบเชิงมโนทัศน์และกระบวนการถ่ายทอดความหมาย

วัตถุประสงค์ข้อที่สองคือเพื่อวิเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบและกระบวนการถ่ายทอดความหมายของอารมณ์เกลียดที่สะท้อนการรับรู้มโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทย โดยจะนำเสนอรายละเอียดการวิเคราะห์สำหรับอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แต่ละประเภทตามลำดับความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้

2.1 อุปลักษณวัตถุ [อารมณ์เกลียด คือ วัตถุ] (HATRED IS AN OBJECT)

อุปลักษณประเภทนี้สะท้อนมุมมองที่มองว่า อารมณ์เกลียดเป็นสิ่งที่มีความหมาย มีลักษณะทางกายภาพที่สามารถรับรู้ได้ เช่น มีน้ำหนัก มีขนาด สามารถครอบครอง เก็บไว้ หรือส่งต่อให้ผู้อื่นได้ การรับรู้เช่นนี้ ทำให้ความรู้สึกลนามธรรมอย่างอารมณ์เกลียดมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นในระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา ทำให้สามารถอ้างอิงและจัดการกับอารมณ์ดังกล่าวได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่าง

[1] “เลิกเอาความเกลียดมาเป็นเครื่องประดับชีวิตได้แล้ว มันไม่ได้ดูเทเลย มีแต่จะถ่วงให้ชีวิตต่ำลง”

(TW#88)

[2] “ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องมอบความเกลียดซึ่งให้กันเป็นของขวัญในทุกเทศกาลดราม่าด้วย”

(TW#1021)

[3] “ความรู้สึกรังเกียจนี้มันเหมือนขยะในใจเลย ต้องรีบเอาไปทิ้งก่อนที่มันจะส่งกลิ่นเหม็น”

(PN#53)

[4] “เขาเก็บความโกรธแค้นไว้เป็นก้อนหินในใจ รอวันที่จะได้ขว้างมันออกไป”

(TW#432)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้อุปลักษณวัตถุในหลากหลายมิติ ตัวอย่าง [1] เปรียบอารมณ์เกลียดเป็น “เครื่องประดับ” และให้คุณสมบัติทางกายภาพคือการมีน้ำหนักผ่านการกระทำ “ถ่วง” ซึ่งสะท้อนถึงภาระที่เกิดขึ้นจากการครอบครองอารมณ์เกลียดนั้นไว้ ในขณะที่ตัวอย่าง [2] แสดงภาพอารมณ์เกลียดในฐานะวัตถุที่ใช้ในธุรกรรมทางสังคมผ่านการกระทำ “มอบ” ให้ในฐานะ “ของขวัญ” ซึ่งบ่งชี้ว่าอารมณ์เกลียดสามารถถูกส่งต่อจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งได้ ส่วนตัวอย่าง [3] มองความรู้สึกรังเกียจเป็น “ขยะ” ซึ่งเป็นวัตถุที่ไม่พึงประสงค์ และเน้นย้ำด้วยการกระทำ “เอาไปทิ้ง” เพื่อแสดงถึงความพยายามที่จะกำจัดความรู้สึกนั้นออกไป และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [4] นำเสนอภาพความโกรธแค้นที่ชัดเจนในฐานะอาวุธ โดยเปรียบเป็น “ก้อนหิน” ที่สามารถ “เก็บ” ไว้กับตัวและใช้ “ขว้าง” เพื่อทำร้ายผู้อื่นได้ในอนาคต โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงความหมาย ได้ดังภาพ 1

ภาพ 1

แผนภาพกระบวนการถ่ายโยงความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ วัตถุ]

มโนทัศน์ต้นทาง	การถ่ายโยงความหมาย	มโนทัศน์ปลายทาง
วัตถุ		อารมณ์เกลียด
เก็บ	→	การสะสมอารมณ์เกลียดไว้ภายใน
เครื่องประดับ	→	การแสดงออกของอารมณ์เกลียดที่ติดตัว
ถ่วง	→	ภาระทางอารมณ์ที่หนักอึ้ง
มอบ / ของขวัญ	→	การส่งต่ออารมณ์เกลียดในเชิงปฏิสัมพันธ์
ขว้าง	→	การใช้อารมณ์เกลียดเป็นอาวุธโจมตี
ขยะ	→	สถานะของการเป็นสิ่งที่ไร้ค่าและน่ารังเกียจ
เอาไปทิ้ง	→	ความปรารถนาที่จะกำจัดอารมณ์เกลียดทิ้ง

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ วัตถุ] จึงเป็น การใช้รูปภาษาที่เฉพาะเจาะจงเพื่ออธิบายสถานะที่เป็นรูปธรรมของอารมณ์เกลียดโดยตรง ดังที่แสดงในภาพ 1 จะเห็นได้ว่า มโนทัศน์ของอารมณ์เกลียดถูกสร้างขึ้นจากหลากหลายมิติ ตั้งแต่การสะสมไว้ภายใน (จากคำว่า เก็บ) การแสดงออกเป็น “ภาวะ” ที่หนักอึ้ง (จากคำว่า เครื่องประดับ ถ่วง) การส่งต่อให้ผู้อื่นในเชิงปฏิสัมพันธ์ (จากคำว่า มอบ ของขวัญ) ไปจนถึงการใช้เป็น “อาวุธ” โจมตี (จากคำว่า ก้อนหิน ขว้าง) และสุดท้ายคือ การตีค่าว่าเป็น “สิ่งที่ไร้ค่า” ที่ต้องกำจัดทิ้ง (จากคำว่า ขยะ เอาไปทิ้ง) การวิเคราะห์ในระดับรูปภาษานี้ แสดงให้เห็นว่าผู้พูดสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์เกลียดขึ้นมาอย่างเป็นระบบผ่านการเลือกใช้คำศัพท์ที่มาจาก ประสบการณ์ทางกายภาพกับวัตถุต่าง ๆ

2.2 อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต [อารมณ์เกลียด คือ สิ่งมีชีวิต] (HATRED IS A LIVING BEING)

อุปลักษณ์ประเภทนี้แสดงคุณลักษณะของสิ่งมีชีวิตทำให้อารมณ์เกลียดมีอำนาจ สามารถ กระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น เกิดขึ้น เติบโต เคลื่อนไหว ทำร้าย หรือแม้กระทั่งตายได้ การมองเช่นนี้ สะท้อนมโนทัศน์ว่า อารมณ์เกลียดเป็นพลังงานที่มีชีวิตและควบคุมได้ยาก ดังตัวอย่าง

[5] “อย่าปล่อยให้ความเกลียดชังมันเติบโตในใจ จนมันกัดกินความสุขของเราไปหมด” (PN#681)

[6] “ไอ้ถ้อยคำเกลียดชังในเน็ตมันแพร่พันธุ์เร็วกว่าไวรัสอีก น่กลัวมาก” (TW#115)

[7] “ความโกรธแค้นที่ฝังรากลึกมานาน วันหนึ่งมันก็ต้องแสดงตัวออกมา” (PN#219)

[8] “ความรู้สึกรังเกียจที่ก่อตัวขึ้นในใจมันน่ากลัวจริง ๆ เหมือนมีอสุรกายกำลังตื่น” (TW#766)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นการมองอารมณ์เกลียดในฐานะพลังงานที่มีชีวิตเป็นของตัวเอง ตัวอย่าง [5] แสดงภาพชัดเจนผ่านคำกริยา “เติบโต” และ “กัดกิน” ซึ่งเปรียบเหมือนสิ่งมีชีวิตที่ขยายขนาด และทำอันตรายต่อจิตใจได้ ขณะที่ตัวอย่าง [6] เปรียบเทียบ “ถ้อยคำเกลียดชัง” กับการ “แพร่พันธุ์” ของไวรัส เพื่อเน้นย้ำถึงความสามารถในการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ส่วนตัวอย่าง [7] ดึงคุณสมบัติของ “พืช” มาใช้อธิบายผ่านคำว่า “ฝังราก” ซึ่งแสดงว่าอารมณ์นี้สามารถหยั่งรากลึกในจิตใจได้อย่างมั่นคง และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [8] ได้แสดงภาพความรู้สึกรังเกียจที่ “ก่อตัว” ขึ้นมาเหมือน “อสุรกาย” ซึ่งเป็นการให้ตัวตนและพลังที่น่ากลัวแก่อารมณ์ โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมาย ได้ดังภาพ 2

ภาพ 2

แผนภาพกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ สิ่งมีชีวิต]

มโนทัศน์ต้นทาง สิ่งมีชีวิต	การถ่ายทอดโยงความหมาย	มโนทัศน์ปลายทาง อารมณ์เกลียด
ก่อตัว	→	การเกิดขึ้นของอารมณ์เกลียดภายในใจ
อสุรกาย	→	สถานะของการเป็นตัวตนที่น่าสะพรึงกลัว
เติบโต	→	การเพิ่มพูนความรุนแรงของอารมณ์เกลียด
ฝังราก	→	ความมั่นคงของอารมณ์เกลียดที่ยังรากลึก
กัดกิน	→	ผลกระทบที่บ่อนทำลายความรู้สึก
แพร่พันธุ์	→	การกระจายตัวของอารมณ์เกลียดในสังคม

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ สิ่งมีชีวิต] จึงเป็น การใช้รูปภาษาที่สะท้อนวิถีชีวิตมาอธิบายสภาวะต่าง ๆ ของอารมณ์เกลียด จะเห็นได้ว่ามนทัศน์นี้ครอบคลุม ตั้งแต่การเกิดขึ้น (ก่อตัว) ซึ่งอาจมีสถานะเป็น “อสุรกาย” ที่น่ากลัว การเพิ่มความรุนแรง (เติบโต) จนมีความ “มันคง” และเปลี่ยนแปลงได้ยาก (ฝังราก) ผลกระทบที่บ่อนทำลายจิตใจ (กัดกิน) ไปจนถึงการขยายตัว ในวงกว้าง (แพร่พันธุ์) การวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่า อารมณ์เกลียดถูกรับรู้ในฐานะพลังงานที่มีชีวิตและอำนาจ ในตัวเอง ซึ่งสามารถส่งผลกระทบได้ทั้งในระดับบุคคลและสังคม

2.3 อุปลักษณ์น้ำ [อารมณ์เกลียด คือ น้ำ] (HATRED IS WATER)

อุปลักษณ์นี้สะท้อนมนทัศน์ที่มองอารมณ์เกลียดว่าเป็นพลังงานที่ไร้รูปแบบ และไม่ตายตัว มีลักษณะเป็นของเหลวที่สามารถไหลเวียน แพร่ขยาย หรือถาโถมเข้าไปได้เหมือนปรากฏการณ์ทางน้ำ การเปรียบเทียบนี้มักใช้เพื่ออธิบายสภาวะของอารมณ์เกลียดที่ควบคุมไม่ได้ เป็นกระแสสังคมที่รุนแรง หรือเป็นสิ่งที่ท่วมท้นความรู้สึกของบุคคล ดังตัวอย่าง

[9] “เห็น #ดรามาแล้วสุด แล้วเหมือนโดนคลื่นความเกลียดชังเข้าเต็ม ๆ เลย”
(TW#904)

[10] “บางทีก็อยากจะวายทวนกระแสในโซเชียลดูบ้าง แต่ก็กลัวจะจม”
(PN#430)

[11] “เขาพยายามสาดความเกลียดใส่คนอื่น แต่หารู้ไม่ว่าตัวเองนั้นแผละที่เปียก
ก่อนใคร”
(TW#317)

[12] “ความคิดเขาเหมือนน้ำครำที่น้ำขะแยง แคได้ยินก็รู้สึกเหมือนตัวเอง
จมดิ่งลงไปในความสกปรก”
(PN#11)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นการรับรู้อารมณ์เกลียดในฐานะพลังของน้ำในหลายมิติ ตัวอย่าง [9] ใช้คำว่า “คลื่น” และ “ซัด” เพื่อแสดงถึงพลังของอารมณ์เกลียดที่ถาโถมเข้ามาอย่างรุนแรง และฉับพลัน ส่วนตัวอย่าง [10] มองอารมณ์เกลียดเป็น “กระแส” น้ำที่เชี่ยวกรากทำให้การ “ว่ายทวน” จึงเสี่ยงที่จะ “จม” หายไป ซึ่งสะท้อนถึงแรงกดดันของสังคมออนไลน์ ขณะที่ตัวอย่าง [11] นำเสนอภาพของการ “สาด” อารมณ์เกลียดที่เปรียบเหมือนการสาดน้ำ ซึ่งผู้กระทำการ “เปียก” หรือได้รับผลกระทบนั้นไปด้วย และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [12] เปรียบความคิดกับ “น้ำครำ” และให้ความรู้สึก “จมดิ่ง” ซึ่งเป็นประสบการณ์ของการถูกอารมณ์เกลียดท่วมท้นจนหมดทางสู้ โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ได้ดังภาพ 3

ภาพ 3

แผนภาพกระบวนการถ่ายทอดความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ น้ำ]

มนทัศน์ต้นทาง น้ำ	การถ่ายทอดความหมาย	มนทัศน์ปลายทาง อารมณ์เกลียด
คลื่น / ซัด	→	พลังของอารมณ์เกลียดที่ถาโถมอย่างรุนแรง
กระแส / ทวนกระแส	→	แรงกดดันจากกระแสอารมณ์เกลียดในสังคม
จม / จมดิ่ง	→	สภาวะที่ถูกอารมณ์เกลียดท่วมท้นจนหมดทางสู้
สาด	→	พฤติกรรมการโจมตีผู้อื่นด้วยอารมณ์เกลียด
น้ำครำ	→	สถานะของอารมณ์เกลียดที่เป็นมลทินทางศีลธรรม

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ น้ำ] จึงเป็นการใช้รูปภาษาที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางน้ำเพื่ออธิบายสถานะต่าง ๆ ของอารมณ์เกลียด โดยมองว่าเป็นพลังที่ควบคุมได้ยาก เช่น การใช้คำว่า “คลื่น” และ “ซัด” เพื่อสื่อถึงพลังที่รุนแรง การใช้ “กระแสน้ำ” เพื่อสื่อถึงแรงกดดันทางสังคม การใช้ “จม” หรือ “จมดิ่ง” เพื่ออธิบายสถานะที่ถูกท่วมท้นทางอารมณ์ การใช้ “สาต” เพื่อแสดงถึงพฤติกรรมก้าวร้าว และการใช้ “น้ำคร่ำ” เพื่อสะท้อนถึงสถานะที่เป็นมลทิน การเปรียบเทียบเหล่านี้สร้างมโนทัศน์ว่าอารมณ์เกลียดเป็นเสมือนพลังงานธรรมชาติที่ทรงพลังและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง

2.4 อุปลักษณ์สิ่งปลูกสร้าง [อารมณ์เกลียด คือ สิ่งปลูกสร้าง] (HATRED IS A BUILDING)

อุปลักษณ์ประเภทนี้มองอารมณ์เกลียดว่าเป็นโครงสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถก่อร่างขึ้นมาเป็นรูปธรรม มีความมั่นคง และทำหน้าที่เป็นสิ่งที่กีดขวางได้ การเปรียบเทียบนี้มักใช้แสดงถึงอารมณ์เกลียดที่ถูกสร้างและสะสมขึ้นอย่างเป็นระบบ จนกลายเป็นอุปสรรคทางความสัมพันธ์ ดังตัวอย่าง

[13] “นโยบายแบบนี้มีแต่จะก่อร่างสร้างกำแพงความเกลียดชังให้คนในสังคมมากขึ้นไปอีก”

(TW#1102)

[14] “เขาใช้คำโกหกมาก่ออิฐสร้างเรื่องราวความชังขึ้นมาทีละก้อน”

(PN#505)

[15] “ความรังเกียจที่ถูกวางรากฐานไว้อย่างผิด ๆ มันทำลายยากมาก”

(TW#623)

[16] “ความเบื่อหน่ายขั้นสุดมันทับถมจนกลายเป็นซากปรักหักพังในใจไปแล้ว”

(PN#357)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นการมองอารมณ์เกลียดว่าเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นอย่างมีโครงสร้าง ตัวอย่าง [13] ใช้ภาพของ “กำแพง” เพื่อสื่อถึงอารมณ์เกลียดที่ทำหน้าที่เป็นสิ่งที่กีดขวางความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ขณะที่ตัวอย่าง [14] ใช้ภาพการ “ก่ออิฐ” ซึ่งแสดงถึงกระบวนการสร้างอารมณ์เกลียดที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำ ๆ แต่เป็นระบบ และตัวอย่าง [15] มองความรังเกียจว่าเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มี “รากฐาน” ซึ่งบ่งชี้ถึงความมั่นคงแข็งแรงและยากที่จะ “ทำลาย” หรือเปลี่ยนแปลงได้ และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [16] มองว่าความรู้สึกเบื่อหน่ายมากสามารถ “ทับถม” กันจนกลายเป็น “ซากปรักหักพัง” ซึ่งเป็นโครงสร้างที่พังทลายและไร้ประโยชน์ โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายได้ ดังภาพ 4

ภาพ 4

แผนภาพกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ สิ่งปลูกสร้าง]

มโนทัศน์ต้นทาง สิ่งปลูกสร้าง	การถ่ายทอดโยงความหมาย	มโนทัศน์ปลายทาง อารมณ์เกลียด
ก่อร่างสร้าง / ก่ออิฐ	→	กระบวนการสร้างอารมณ์เกลียดอย่างเป็นระบบ
กำแพง	→	อุปสรรคทางความสัมพันธ์ที่เกิดจากอารมณ์เกลียด
วางรากฐาน	→	ความเชื่อฝังใจที่เป็นรากฐานของอารมณ์เกลียด
ทำลาย	→	ความพยายามที่จะขจัดอารมณ์เกลียดที่ฝังลึก
ทับถม / ซากปรักหักพัง	→	สภาวะจิตใจที่เสื่อมโทรมจากอารมณ์เกลียดเรื้อรัง

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ สิ่งปลูกสร้าง] จึงเป็นการใช้รูปภาษาที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเพื่ออธิบายสถานะของอารมณ์เกลียดในเชิงโครงสร้าง จะเห็นได้ว่า มโนทัศน์นี้ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ (ก่อร่างสร้าง ก่ออิฐ) การก่อตัวเป็นอุปสรรคที่มองเห็นได้ (กำแพง) ความรู้สึกที่ยังรากลึกและเปลี่ยนแปลงได้ยาก (วางรากฐาน) ไปจนถึงสถานะจิตใจที่เสื่อมโทรมจากความรู้สึกที่สะสมมานาน (ทับถม ซากปรักหักพัง) การเปรียบเทียบเช่นนี้สะท้อนการรับรู้ว่าอารมณ์เกลียดเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นอย่างมีขั้นตอนและมีความมั่นคงแข็งแรง

2.5 อุปลักษณ์พื้นที่ปิดล้อม [อารมณ์เกลียด คือ พื้นที่ปิดล้อม] (HATRED IS AN ENCLOSED SPACE)

อุปลักษณ์นี้สะท้อนมโนทัศน์ที่มองอารมณ์เกลียดว่าเป็นพื้นที่หรือภาวะที่สามารถเข้าไปอยู่ข้างใน และอาจถูกกักขังจนหาทางออกได้ยาก การเปรียบเทียบนี้มักใช้เพื่ออธิบายสถานะทางอารมณ์ที่จมอยู่กับอารมณ์เกลียด เหมือนติดอยู่ในสถานที่แห่งหนึ่ง ดังตัวอย่าง

[17] “ผมอยู่ในวังวนดราม่าเรื่องนี้มาเป็นเดือนแล้ว เบื่อหน่ายขั้นสุด อยากจะออกมา จากเรื่องนี้เต็มที”

(PN#602)

[18] “พอหลงเข้าไปในกลุ่มความคิดแบบนั้นแล้วเหมือนติดกับดักความเกลียดเลย หาทางออกไม่เจอ”

(TW#24)

[19] “บางคนก็เลือกที่จะซังตัวเองไว้ในห้องแห่งความเกลียดชัง ไม่ยอมรับฟังอะไรเลย”

(PN#178)

[20] “รู้สึกเหมือนตัวเองกำลังหลงทางอยู่ในดินแดนของความโกรธแค้น ที่มองไปทางไหนก็มีดมน”

(TW#841)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการรับรู้อารมณ์เกลียดในฐานะพื้นที่ที่จำกัดอิสรภาพ ตัวอย่าง [17] ใช้คำว่า “วังวน” ซึ่งสื่อถึงพื้นที่ที่เคลื่อนไหวเป็นวงกลมและยากที่จะ “ออกมา” ได้ ตัวอย่าง [18] มองว่าเป็น “กับดัก” ที่เมื่อเข้าไปแล้วจะ “หาทางออก” ได้ยาก ตัวอย่าง [19] นำเสนอภาพของการ “ซังตัวเอง” อยู่ใน “ห้อง” แห่งความเกลียดชัง ซึ่งเป็นการปิดกั้นจากโลกภายนอก และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [20] เปรียบความโกรธแค้นเป็น “ดินแดน” ที่ทำให้ตนเอง “หลงทาง” ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ไร้ทิศทาง โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมาย ได้ดังภาพ 5

ภาพ 5

แผนภาพกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ พื้นที่ปิดล้อม]

มโนทัศน์ต้นทาง พื้นที่ปิดล้อม	การถ่ายทอดโยงความหมาย	มโนทัศน์ปลายทาง อารมณ์เกลียด
อยู่ในวังวน / ออกมา	→	สถานะที่ติดอยู่ในวงจรความคิดและต้องการหลุดพ้น
ติดกับดัก / หาทางออก	→	ความรู้สึกถูกกักขังและหาทางออกทางอารมณ์ไม่เจอ
ซังตัวเอง / ห้อง	→	การจำกัดและปิดกั้นตัวเองด้วยอารมณ์เกลียด
หลงทาง / ดินแดน	→	ความรู้สึกสับสนไร้ทิศทางในสถานะอารมณ์เกลียด

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ พื้นที่ปิดล้อม] จึงเป็นการใช้รูปภาษาที่เกี่ยวกับพื้นที่มาอธิบายประสบการณ์ของการจมอยู่กับอารมณ์เกลียด โดยโน้ตคำนี้ให้ภาพของอารมณ์เกลียดในฐานะสถานะที่กักขังและไร้ทางออกผ่านการใช้คำว่า “ติดกับดัก” หรือการติดอยู่ใน “วังวน” นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงการปิดกั้นตัวเองจากโลกภายนอกเหมือนการ “ขังตัวเอง” อยู่ใน “ห้อง” และยังให้ภาพของความสับสนอ้างว้างเหมือนการ “หลงทาง” อยู่ใน “ดินแดน” ที่มีดมน การเปรียบเทียบเช่นนี้แสดงให้เห็นการรับรู้อารมณ์เกลียดว่าเป็นสถานะภายในที่ครอบงำและจำกัดอิสรภาพทางความคิดของผู้พูด

2.6 อุปลักษณ์ไฟหรือความร้อน [อารมณ์เกลียด คือ ไฟหรือความร้อน] (HATRED IS FIRE/HEAT)

อุปลักษณ์นี้มองอารมณ์เกลียดว่าเป็นพลังงานความร้อนที่รุนแรง สามารถเผาไหม้ ลุกลาม และสร้างความเจ็บปวดได้ การเปรียบเทียบนี้มักใช้แสดงอารมณ์โกรธแค้นที่คุกรุ่นอยู่ภายในและพร้อมที่จะปะทุออกมา ดังตัวอย่าง

[21] “ความโกรธแค้นเรื่องนี้มันยังสมอยู่ในอกไม่เคยหายไปไหนเลย รอวันระเบิดออกมาเท่านั้น”

(TW#559)

[22] “ดราม่าเรื่องนี้ลุกลามเหมือนไฟลามทุ่งหยุดไม่ได้แล้ว #เกลียด”

(TW#1212)

[23] “เลิกสูดน้ำมันเข้ากองไฟแห่งความเกลียดชังได้แล้ว มีแต่จะเผาทุกอย่างให้วอดวาย”

(PN#49)

[24] “อ่านคอมเมนต์แล้วหัวร้อนเลย เต็มไปด้วยคำพูดน่ารังเกียจ”

(TW#953)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นการมองอารมณ์เกลียดว่าเป็นพลังงานความร้อนที่อันตราย ตัวอย่าง [21] ใช้ภาพไฟที่ “สมอยู่ในอก” ซึ่งสื่อถึงความแค้นที่คุกรุ่นอยู่ภายในและพร้อมจะ “ระเบิด” ออกมา ขณะที่ตัวอย่าง [22] เปรียบเทียบการแพร่กระจายของอารมณ์เกลียดว่า “ลุกลาม” รวดเร็วเหมือน “ไฟลามทุ่ง” ที่ควบคุมไม่ได้ ตัวอย่าง [23] ใช้ภาพของการ “สูดน้ำมันเข้ากองไฟ” ซึ่งเป็นกริยาที่ทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นและนำไปสู่การ “เผา” ทำลายทุกสิ่ง และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [24] แสดงปฏิกิริยาทางกายภาพต่ออารมณ์เกลียดด้วยสำนวน “หัวร้อน” ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงของความร้อน โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมายได้ดังภาพ 6

ภาพ 6

แผนภาพกระบวนการถ่ายทอดโยงความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ ไฟหรือความร้อน]

มโนทัศน์ต้นทาง		มโนทัศน์ปลายทาง
ไฟ/ความร้อน	การถ่ายทอดโยงความหมาย	อารมณ์เกลียด
สมอยู่ในอก / ระเบิดออกมา	→	ความรู้สึกรุนแรงที่ถูกเก็บกดไว้และพร้อมปะทุ
ลุกลาม / ไฟลามทุ่ง	→	การแพร่กระจายของอารมณ์เกลียดอย่างควบคุมไม่ได้
สูดน้ำมันเข้ากองไฟ	→	พฤติกรรมกรายช่วยให้อารมณ์เกลียดรุนแรงขึ้น
เผา	→	ผลกระทบเชิงทำลายล้างของอารมณ์เกลียด
หัวร้อน	→	ปฏิกิริยาทางกายที่รับรู้ได้จากอารมณ์โกรธเกลียด

ดังนั้น กระบวนการถ่ายโยงความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ ไฟหรือความร้อน] จึงเป็นการใช้รูปภาษาที่เกี่ยวกับไฟและความร้อน เพื่ออธิบายสภาวะและผลกระทบของอารมณ์เกลียด โดยมโนทัศน์นี้ให้ภาพของอารมณ์เกลียดในฐานะพลังงานภายในที่ถูกเก็บกด และพร้อมจะปะทุออกมา (จากคำว่า สุมอยู่ในอก ระเบิดออกมา) การแพร่กระจายทางสังคมอย่างรวดเร็วและควบคุมไม่ได้ (จากคำว่า ลูกกลมไฟลามทุ่ง) พฤติกรรมการยั่วยุให้สถานการณ์เลวร้ายลง (จากคำว่า สาดน้ำมันเข้ากองไฟ) และผลกระทบเชิงทำลายล้าง (จากคำว่า เผา) นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับประสบการณ์ทางกายภาพ โดยตรงผ่านสำนวน “หัวร้อน” การเปรียบเทียบเช่นนี้สร้างมโนทัศน์ว่าอารมณ์เกลียดเป็นพลังที่อันตราย รุนแรง และสัมผัสได้

2.7 อุปลักษณ์ของเหลว [อารมณ์เกลียด คือ ของเหลว] (HATRED IS A LIQUID)

แม้จะใกล้เคียงกับอุปลักษณ์น้ำ แต่มโนทัศน์นี้มักเน้นไปที่ของเหลวในภาชนะหรือของเหลวที่มีคุณสมบัติเฉพาะเจาะจง เช่น “ยาพิษ” ที่สามารถถูกเติม “ซึมซับ” หรือส่งผลร้ายต่อร่างกายและจิตใจได้ และแม้ว่ามโนทัศน์เรื่องสารพิษหรือการปนเปื้อนจะเกิดขึ้นได้จากสารหลายสถานะ แต่จากบริบททางภาษาที่พบในข้อมูล เช่น คำกริยา “กรอก” “ซึมซับ” และ “เจือปน” ล้วนชี้ชัดถึงการถ่ายโยงความหมายจากมโนทัศน์ต้นทางที่เป็น “ของเหลว” โดยเฉพาะ ดังตัวอย่าง

[25] “เขาพยายามจะกรอกความเกลียดชังใส่หัวคนอื่นทุกวัน นี่มันความคิดเป็นพิษชัด ๆ”

PN#288

[26] “อย่าปล่อยให้ตัวเองซึมซับความคิดแย่ ๆ ที่น่ารังเกียจพวกนั้นเข้ามาเลย”

TW#71

[27] “สังคมเราถูกเจือปนด้วยความเกลียดชังไปมากแค่ไหนแล้ว”

PN#643

[28] “คำสาปแช่งของเขาเหมือนยาพิษ ที่ค่อย ๆ ซึมเข้าไปในระบบความคิด”

TW#498

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการมองอารมณ์เกลียดว่าเป็นของเหลวที่เป็นอันตราย ตัวอย่าง [25] ใช้กริยา “กรอก” ซึ่งเป็นการบังคับให้รับของเหลว และนิยามความคิดนั้นว่าเป็น “พิษ” ตัวอย่าง [26] เตือนไม่ให้ “ซึมซับ” ความคิดแย่ ๆ ตัวอย่าง [27] มองอารมณ์เกลียดว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมที่เข้ามา “เจือปน” ทำให้สังคมไม่บริสุทธิ์ และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [28] เปรียบถ้อยคำสาปแช่งเป็น “ยาพิษ” ที่สามารถ “ซึม” เข้าไปทำร้ายจิตใจได้ โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงความหมาย ได้ดังภาพ 7

ภาพ 7

แผนภาพกระบวนการถ่ายโยงความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ ของเหลว]

มโนทัศน์ต้นทาง ของเหลว	การถ่ายโยงความหมาย	มโนทัศน์ปลายทาง อารมณ์เกลียด
กรอก	→	การยัดเยียดความคิดที่เป็นพิษให้ผู้อื่น
ซึมซับ / ซึม	→	การรับเอาความคิดเชิงลบเข้ามาอย่างช้า ๆ
เจือปน	→	การทำให้สังคมเสื่อมโทรมด้วยอารมณ์เกลียด
เป็นพิษ / ยาพิษ	→	สถานะของอารมณ์เกลียดที่เป็นอันตรายและบ่อนทำลาย

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ ของเหลว] จึงเป็นการใช้รูปภาษาที่เกี่ยวกับของเหลวอันตรายเพื่ออธิบายสภาวะและการส่งผลกระทบของอารมณ์เกลียด โดยมีโน้ตสนี้มองอารมณ์เกลียดในฐานะ “สารพิษ” ที่บ่อนทำลาย (จากคำว่า เป็นพิษ ยาพิษ) ซึ่งสามารถถูก “ยัดเยียด” ให้ผู้อื่นได้ (จากคำว่า กรอก) สามารถถูก “รับเข้ามา” สู่จิตใจอย่างช้า ๆ (จากคำว่า ซึมซับ ซึม) และสามารถ “สร้างความเสื่อมโทรม” ให้กับส่วนรวมได้ (จากคำว่า เจือปน) การเปรียบเทียบเช่นนี้สร้างโน้ตสนี้ว่าอารมณ์เกลียดเป็นสารพิษทางความคิดที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการรับและแพร่กระจาย

2.8 อุปลักษณ์สงคราม [อารมณ์เกลียด คือ สงคราม] (HATRED IS WAR)

อุปลักษณ์นี้วางกรอบให้อารมณ์เกลียดเป็นการต่อสู้หรือความขัดแย้งที่รุนแรง มีการแบ่งฝ่าย มีการโจมตี และมีผู้แพ้ผู้ชนะ การเปรียบเทียบนี้มักใช้ในบริบทของการปะทะกันอย่างเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะ ดังตัวอย่าง

[29] “แค่มีความเห็นไม่ตรงกัน ก็เปิดวอร์ตั้งกองทัพมาถล่มคนที่เกลียดแล้ว”

TW#1180

[30] “คำพูดของเขาเหมือนกระสุนปืนที่ยิงกราดใส่ทุกคนที่เห็นต่างจากเขาอย่างโหดเหี้ยม”

TW#286

[31] “ฝั่งนั้นเขาตั้งป้อมรอเลย ใครเข้าไปคอมเมนต์คือโดนทัวร์ลงยับ #เบื่อหน่ายขั้นสุด”

PN#571

[32] “เขาใช้คำสาปแข่งเป็นอาวุธในการโจมตีศัตรูของเขา”

PN#704

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามอย่างชัดเจน ตัวอย่าง [29] ใช้คำว่า “เปิดวอร์” “กองทัพ” และ “ถล่ม” ซึ่งเป็นการประกาศสงครามและโจมตีกันเป็นกลุ่ม ขณะที่ตัวอย่าง [30] มองคำพูดเป็น “กระสุนปืน” ที่ใช้ “ยิง” ผู้อื่น ตัวอย่าง [31] ใช้บริบทของการ “ตั้งป้อม” และการโจมตีแบบกลุ่มที่เรียกว่า “ทัวร์ลง” และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [32] ระบุอย่างชัดเจนว่า คำสาปแข่งถูกใช้เป็น “อาวุธ” ในการ “โจมตี” โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ได้ดังภาพ 8

ภาพ 8

แผนภาพกระบวนการถ่ายทอดความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ สงคราม]

มโนทัศน์ต้นทาง สงคราม	การถ่ายทอดความหมาย	มโนทัศน์ปลายทาง อารมณ์เกลียด
เปิดวอร์	→	การประกาศตัวเริ่มต้นความขัดแย้ง
กองทัพ / ศัตรู	→	การแบ่งแยกฝ่ายตรงข้ามอย่างชัดเจน
ตั้งป้อม	→	การยึดมั่นในจุดยืนและเตรียมพร้อมตอบโต้
อาวุธ / กระสุนปืน	→	สถานะของคำพูดที่ใช้เป็นเครื่องมือทำร้าย
ถล่ม / ยิง / ทัวร์ลง / โจมตี	→	พฤติกรรมก้าวร้าวที่มุ่งโจมตีฝ่ายตรงข้าม

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ สงคราม] จึงเป็นการใช้รูปภาษาจากแวดวงการทหารเพื่อสร้างโน้ตสนี้ให้ความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์เกลียดเป็นการต่อสู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน โดยครอบคลุมตั้งแต่การเริ่มต้นความขัดแย้ง และการแบ่งฝ่าย (เปิดวอร์ กองทัพ)

การวางตัวเชิงยุทธวิธี (ตั้งป้อม) การมองคำพูดในฐานะอาวุธ (กระสุนปืน อาวุธ) ไปจนถึงการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นการโจมตีโดยตรง (ถล่ม ยิง ทัวร์ลง) การเปรียบเทียบเช่นนี้ทำให้การโต้เถียงที่ขับเคลื่อนด้วยอารมณ์เกลียดถูกรับรู้ในฐานะสมรภูมิการต่อสู้ที่มีเป้าหมายเพื่อเอาชนะ

2.9 อุปลักษณ์ความสกปรก [อารมณ์เกลียด คือ ความสกปรก] (HATRED IS DIRT/FILTH)

อุปลักษณ์สุดท้ายนี้สะท้อนมโนทัศน์ที่มองอารมณ์เกลียดในฐานะมลทินทางศีลธรรม (moral impurity) โดยเปรียบเทียบว่า เป็นสิ่งสกปรก น่ารังเกียจ และต้องชำระล้างหรือหลีกเลี่ยง แม้ว่าบางครั้งมโนทัศน์ต้นทางอาจเป็นสิ่งของ (เช่น ขยะ) หรือของเหลว (เช่น น้ำคร่ำ) แต่การเปรียบเทียบในอุปลักษณ์ประเภทนี้ไม่ได้มุ่งเน้นที่คุณสมบัติทางกายภาพหรือคุณสมบัติเชิงสสาร แต่เน้นที่สถานะความน่ารังเกียจ และการปนเปื้อนทางศีลธรรมเป็นสำคัญ ดังตัวอย่าง

[33] “เห็นคอมเมนต์เหยียดเพศในเพจนั้นแล้วรู้สึกขยะแขยงมาก เหมือนลุยเข้าไปในกองขยะ ความคิดเลย”

TW#690

[34] “อยากจะล้างโซเซียลให้สะอาดจากพวกความคิดสกปรกที่น่ารังเกียจแบบนี้จริง ๆ”

PN#415

[35] “พอไปยุ่งกับคนแบบนี้แล้วรู้สึกเหมือนชีวิตตัวเองเปอะเปื้อนไปด้วยความเกลียด”

TW#1065

[36] “คำพูดขี้ชาติของเขา มันคือมลพิษทางความคิดที่ต้องรีบกำจัด”

PN#333

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงอารมณ์เกลียดกับความสกปรกอย่างชัดเจน ตัวอย่าง [33] เปรียบความคิดแย่ ๆ เป็น “กองขยะ” ตัวอย่าง [34] แสดงความปรารถนาที่จะ “ล้าง” สังคมให้ “สะอาด” จากความคิดที่ “สกปรก” ซึ่งเป็นกระบวนการชำระล้างมลทิน ตัวอย่าง [35] มองผลกระทบของอารมณ์เกลียดว่าทำให้ชีวิต “เปอะเปื้อน” และท้ายที่สุด ตัวอย่าง [36] ระบุอย่างชัดเจนว่าคำพูดนั้นเป็น “มลพิษ” ที่ต้องถูก “กำจัด” โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมาย ได้ดังภาพ 9

ภาพ 9

แผนภาพกระบวนการถ่ายทอดความหมาย [อารมณ์เกลียด คือ ความสกปรก]

มโนทัศน์ต้นทาง ความสกปรก	การถ่ายทอดความหมาย	มโนทัศน์ปลายทาง อารมณ์เกลียด
ขยะแขยง / กองขยะ	→	สถานะของอารมณ์เกลียดที่น่ารังเกียจทางศีลธรรม
ล้าง / สะอาด / สกปรก	→	ความปรารถนาที่จะชำระล้างมลทินทางความคิด
เปอะเปื้อน	→	ผลกระทบของอารมณ์เกลียดที่ทำให้ต่างพร้อย
มลพิษ / กำจัด	→	การมองอารมณ์เกลียดเป็นพิษต่อสังคมที่ต้องกำจัด

ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดความหมายของอุปลักษณ์ [อารมณ์เกลียด คือ ความสกปรก] จึงเป็นการใช้รูปภาพที่สื่อถึงมลทินเพื่อตัดสินคุณค่าทางศีลธรรมของอารมณ์เกลียด โดยมีมโนทัศน์นี้ให้ภาพของอารมณ์เกลียดในฐานะสิ่งที่น่ารังเกียจโดยเนื้อแท้ (จากคำว่า ขยะแขยง กองขยะ) เป็นมลทินที่ต้อง

ได้รับการ “ชำระล้าง” (จากคำว่า ล้าง สะอาด สกปรก) เป็นสิ่งที่สร้างรอยต่างพริ้วให้กับบุคคล (จากคำว่า เปรอะเปื้อน) และเป็นพิษภัยต่อสังคมที่ต้องขจัดให้สิ้นไป (จากคำว่า มลพิษ กำจัด) การเปรียบเทียบเช่นนี้ สะท้อนการรับรู้ว่าอารมณ์เกลียดเป็นสภาวะที่ตรงข้ามกับความดีงามและความบริสุทธิ์

อภิปรายผล

ผลการศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของอารมณ์เกลียด 9 ประเภท สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทย รับรู้มโนทัศน์ของอารมณ์เกลียดในเชิงลบว่าเป็นภัยและเป็นสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ และสามารถจัดกลุ่ม อุปลักษณะเหล่านี้ได้ 4 กลุ่มหลักตามมโนทัศน์ที่ถ่ายทอดความหมาย ได้แก่ 1) กลุ่มพลังงานภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ (น้ำ ไฟและความร้อน และของเหลว) 2) กลุ่มสภาวะภายในที่เป็นภาระและกักขัง (วัตถุและพื้นที่ปิดล้อม) 3) กลุ่มโครงสร้างและการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ (สิ่งปลูกสร้างและสงคราม) และ 4) กลุ่มมลทินทางศีลธรรมที่น่ารังเกียจ (สิ่งมีชีวิตและความสกปรก) การจัดกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่า มโนทัศน์ของอารมณ์เกลียด มีความซับซ้อนและถูกสร้างขึ้นจากประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งสนับสนุนแนวคิดพื้นฐานในภาษาศาสตร์ ปริซัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของ Kövecses (2000; 2004) และ Gibbs (2006) ที่เสนอว่า เราทำความเข้าใจ อารมณ์ที่เป็นนามธรรมผ่านประสบการณ์ทางร่างกายและกายภาพที่เป็นรูปธรรม เช่น ความรู้สึกร้อนเมื่อโกรธ หรือภาระหนักเมื่อทุกข์ และแนวคิดของ Wierzbicka (1992) ที่ชี้ว่า การเลือกใช้ชุดอุปลักษณะที่เฉพาะเจาะจงนั้น สะท้อนระบบความคิดและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบประเภทของอุปลักษณะแสดงอารมณ์เกลียดที่พบในงานวิจัยนี้กับอุปลักษณะแสดง อารมณ์โกรธของศุภชัย ตั้ววิชัย (2549) และเรื่องอุปลักษณะแสดงอารมณ์โศกเศร้าของ ณรงค์กรณ รอดทรัพย์ (2561) จะพบทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างที่น่าสนใจว่า ความคล้ายคลึงที่ชัดเจนที่สุดคือการปรากฏ ของอุปลักษณะร่วม ได้แก่ [ไฟ] [ของเหลว] [สงคราม] และ [วัตถุ] ซึ่งบ่งชี้ว่า ผู้ใช้ภาษาไทยมีกรอบมโนทัศน์ แกนกลางร่วมกันในการรับรู้อารมณ์ด้านลบที่รุนแรงในฐานะพลังทำลายล้าง สสารที่ควบคุมยาก หรือภาระ ที่จับต้องได้ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่สำคัญคือ งานวิจัยนี้ไม่พบอุปลักษณะที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ในชีวิตประจำวันอย่าง [อาหาร] [โรค] หรือ [สี] ดังที่พบในอารมณ์โกรธ อาจสะท้อนได้ว่า “อารมณ์เกลียด” ถูกรับรู้ว่าเป็นอารมณ์ที่ “จริงจัง” และ “หนักหน่วง” มากกว่า “อารมณ์โกรธ” ซึ่งเป็นอารมณ์ที่สามารถเกิดขึ้น และหายไปได้ในชีวิตประจำวัน

ในทำนองเดียวกันกับการเปรียบเทียบกับอารมณ์ความทุกข์ในงานของธนพล เอกพจน์ และวิรัช วงศ์ ภินันท์วัฒนา (2557) ยิ่งทำให้เห็นความสอดคล้องกันของผลการวิจัย โดยเฉพาะการพบอุปลักษณะ [ความทุกข์ คือ สิ่งปฏิญูล] ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับอุปลักษณะ [อารมณ์เกลียด คือ ความสกปรก] ของงานวิจัยนี้ และยังพบอุปลักษณะร่วมอื่น ๆ เช่น [การต่อสู้/สงคราม] และ [วัตถุ] อีกด้วย ความสอดคล้องนี้ชี้ให้เห็นถึง มโนทัศน์ร่วมของผู้ใช้ภาษาไทยที่มองอารมณ์ด้านลบในฐานะ “มลทิน” ที่ต้องชำระล้างหรือ “ปฏิบัติ” ที่ต้อง ต่อสู้ ซึ่งแนวคิดพื้นฐานเช่นนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในภาษาไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกทางปริซันที่พบได้ ในวัฒนธรรมอื่นด้วย ดังที่นันทน์ภัส อยู่ประยงค์ (2553) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณะอารมณ์ในภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และพบว่า แม้จะมีอุปลักษณะบางอย่างที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม แต่ก็มีอุปลักษณะ พื้นฐานร่วมกันจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ข้ามวัฒนธรรม อีกทั้งกลไกการใช้ อุปลักษณะดังกล่าวยังครอบคลุมไปถึงอารมณ์ประเภทอื่น ๆ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่กลุ่มอารมณ์ที่รุนแรง สอดคล้องกับ ณรงค์กรณ รอดทรัพย์ (2557) ที่พบการใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์กับอารมณ์ที่มีพลังงานต่ำอย่าง “ความเบื่อ” ก็เป็นการยืนยันว่า นี่เป็นกลไกพื้นฐานในการทำความเข้าใจอารมณ์ทุกประเภทในภาษาไทย ดังนั้น งานวิจัยเหล่านี้

ต่างก็สนับสนุนข้อสรุปเดียวกันว่า มนุษย์ใช้ประสบการณ์รูปธรรมในการทำความเข้าใจสภาวะนามธรรมภายในจิตใจ

โดยสรุป การศึกษาอุปลักษณะอารมณ์เกลียด 9 ประเภทนี้ชี้ให้เห็นว่า มโนทัศน์อารมณ์เกลียดของผู้ใช้ภาษาไทยเป็นส่วนหนึ่งของระบบความคิดที่ใหญ่กว่าในการทำความเข้าใจอารมณ์ด้านลบทั้งหมด ระบบความคิดนี้มองอารมณ์ด้านลบว่า เป็นภาระที่ต้องแบกรับ เป็นศัตรูที่ต้องต่อสู้ เป็นพลังธรรมชาติที่ต้องรับมือ และเป็นมลทินที่ต้องกำจัดทิ้ง การเลือกใช้รูปภาพที่หลากหลาย จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าอุปลักษณะไม่ใช่เพียงโวหารทางภาษา แต่เป็นกลไกสำคัญทางปริชาณที่สะท้อนวิธีคิดที่มนุษย์สร้างความหมายให้กับตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรขยายขอบเขตเพื่อศึกษาอุปลักษณะแสดงอารมณ์เกลียดในบริบททางภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจากสื่อสังคมออนไลน์ เช่น วรรณกรรมร่วมสมัย บทเพลง หรือบทสนทนาในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เห็นภาพรวมของมโนทัศน์ที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณะแสดงอารมณ์เกลียดในภาษาไทยกับภาษาอื่น เพื่อทำความเข้าใจความเหมือนและความต่างของระบบคิดเชิงวัฒนธรรมที่มีต่ออารมณ์เกลียด

2. ควรศึกษาอุปลักษณะมโนทัศน์อารมณ์เกลียดในกลุ่มบุคคลต่างช่วงวัย เพื่อทำความเข้าใจว่า มโนทัศน์เหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ชีวิตและสังคมอย่างไร

รายการอ้างอิง

- กรกนก รัมมะอัทธ. (2556). การเปรียบเทียบอุปลักษณะความรักในเพลงลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- กรกต กลิ่นเดช และณรงค์กรณ รอดทรัพย์. (2562). อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรักในบทเพลงที่ประพันธ์โดยแก้ว อัจฉริยะกุล. *วารสารมังรายสาร*, 7(2), 33-44. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mrsj/article/view/193423>
- ณรงค์กรณ รอดทรัพย์. (2557). อุปลักษณะเกี่ยวกับอารมณ์เบื่อในภาษาไทย. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 24* (หน้า 552-559). มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ณรงค์กรณ รอดทรัพย์. (2561). มโนอุปลักษณะแสดงอารมณ์โศกเศร้าในนวนิยายไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 6(2), 55-76.
- ธนพล เอกพจน์ และวิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2557). อุปลักษณะความทุกข์ในภาษาไทย. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15* (หน้า 2330-2339). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทน์ภัส อยู่ประยงค์. (2553). การศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของความสุข ความโกรธ และความเศร้าในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี].
- ราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2566). ความเครียด: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทยในทวิตเตอร์. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 23(3), 111-139. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/264020>

- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2549). *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2550). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย. *วารสารอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 29(ฉบับพิเศษ), 209-232. [https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jasu/
article/view/239961](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jasu/article/view/239961)
- American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*
(5th ed., text rev.). American Psychiatric Association Publishing.
- Gibbs, R. W., Jr. (2006). *Embodiment and cognitive science*. Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2000). *Metaphor and emotion: language, culture, and body in human feeling*.
Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: a practical introduction*. Oxford University Press.
- Kövecses, Z. (2004). *Metaphor and emotion: language, culture, and body in human feeling*.
Cambridge University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Pragglejaz Group. (2007). MIP: a method for identifying metaphorically used words in
discourse. *Metaphor and Symbol*, 22(1), 1-39. <https://doi.org/10.1080/109264807019336752>
- Rosch, E. H. (1973). On the internal structure of perceptual and semantic categories. In T. E.
Moore (Ed.), *Cognitive development and the acquisition of language* (pp. 111-144).
Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-505850-6.50010-4>
- Wierzbicka, A. (1992). *Semantics, culture, and cognition: universal Human Concepts in
Culture-specific Configurations*. Oxford University Press.